



Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

28 päivänä kesäkuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa – Asetus (EY) N:o 2201/2003 – 8 artiklan 1 kohta – Lapsen asuinpaikka – Sylilapsi – Tämän asuinpaikan osoittamista varten ratkaisevat seikat

Asiassa C-512/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (Poznań – Stare Miaston alioikeus, Puola) on esittänyt 16.8.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.8.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka on pannut vireille

HR,

KOn ja

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. L. da Cruz Vilaça (esittelevä tuomari) sekä tuomarit E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger ja F. Biltgen,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- HR, edustajanaan A. Kastelik-Smaza, adwokat,
- KO, edustajanaan K. Obrębska-Czyż, adwokat,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vlácil ja A. Kasalická,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

– Euroopan komissio, asiamiehinä M. Wilderspin ja D. Milanowska,
päättäneen julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1) 8 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty HR:n vireille panemassa asiassa, jossa on kyse hakemuksesta, joka koskee hänen alaikäiseen tyttärensä liittyvän vanhempainvastuun käyttämisen menettelytapojen vahvistamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 2201/2003

- 3 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”Tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskeissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate. Niinpä toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on, paitsi tietyissä olosuhteissa lapsen asuinpaikan muuttuessa tai lapsen huoltajien sovittua toisin.”
- 4 Tämän asetuksen soveltamiseksi sen 2 artiklan 9 alakohdassa määritellään ”oikeus lapsen huoltoon” siten, että sillä tarkoitetaan ”lapsesta huolehtimiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, varsinkin oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta”.
- 5 Mainitun asetuksen II luvussa olevassa 2 jaksossa, jonka otsikko on ”Vanhempainvastuu”, on tämän saman asetuksen 8–15 artikla.
- 6 Asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:
”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskeissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jollei 9, 10 ja 12 artiklassa toisin säädetä.”
- 7 Tämän asetuksen 12 artiklan otsikko on ”Oikeuspaikkasopimus”, ja sen 3 kohdassa säädetään seuraavaa:
”Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuun asiassa myös muissa kuin 1 kohdassa tarkoitetuissa oikeudenkäynneissä, kun:
a) lapsella on kiinteät siteet jäsenvaltioon erityisesti sen vuoksi, että hänen vanhempainvastuunkantajansa asuinpaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa tai että lapsi on kyseisen jäsenvaltion kansalainen;

ja

- b) niiden toimivalta on kaikkien menettelyn asianosaisten nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä asian vireillepanoajankohtana ja toimivalta on lapsen edun mukainen.”
- 8 Asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan, jonka otsikko on ”Asian siirtäminen tuomioistuimeen, jolla on paremmat edellytykset asian käsittelyyn”, sanamuoto on seuraava:

”1. Poikkeuksellisesti jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat katsoessaan, että tuomioistuimella toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, on paremmat edellytykset käsitellä asiaa tai osaa siitä, ja kun se on lapsen edun mukaista:

- a) keskeyttää kyseisen asian tai sen osan käsittelyn ja pyytää osapuolia esittämään tällaisen pyynnön kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa 4 kohdan mukaisesti; tai
- b) pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuinta käyttämään toimivaltaansa 5 kohdan mukaisesti.

--

3. Lapsella katsotaan olevan 1 kohdassa tarkoitettuja erityisiä siteitä jäsenvaltioon, jos:

--

c) lapsi on kyseisen jäsenvaltion kansalainen --

--”

Puolan oikeus

- 9 Puolan siviiliprosessilain (ustawa – Kodeks postępowania cywilnego), joka annettiin 17.11.1964 (Dz. U. 2016, järjestysnumero 1822), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä siviiliprosessilaki), 579, 582 ja 582¹ §:n mukaan vanhempainvastuun myöntämistä, lapsen keskeisiä etuja koskevien kysymysten ratkaisemista ja lapsen tapaamisoikeutta koskevat asiat käsitellään hakemuslainkäyttömenettelyssä.
- 10 Siviiliprosessilain 1099 §:n 1 momentin mukaan asiaa käsittelevä tuomioistuin tutkii viran puolesta kaikissa menettelyn vaiheissa puolalaisten tuomioistuinten toimivaltaa koskevan kysymyksen. Jos toimivaltaa ei ole, se jättää hakemuksen tutkimatta.
- 11 Siviiliprosessilain 386 §:n 6 momentin mukaan toisen asteen tuomioistuimen antaman tuomion perusteluissa esitetty oikeudellinen arviointi ja jatkokomenettelyä koskevat ohjeet sitovat sekä tuomioistuinta, jonne asia on palautettu, että toisen asteen tuomioistuinta silloin, kun se käsittelee asiaa uudelleen. Tätä säännöstä sovelletaan siviiliprosessilain 13 §:n 2 momentin nojalla soveltuvin osin myös hakemuslainkäyttömenettelyssä käsiteltäviin asioihin.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 12 HR on Puolan kansalainen, ja hän on asunut vuodesta 2005 Brysselissä (Belgia), jossa hän työskentelee vakituudessa työsuhteessa Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) virkamiehenä. KO on Belgian kansalainen, ja myös hän asuu Brysselissä.

- 13 HR ja KO tutustuivat vuonna 2013. Vuoden 2014 kesäkuussa he muuttivat yhteiseen asuntoon Brysselissä. Tästä suhteesta syntyi 16.4.2015 tässä samassa kaupungissa tytär MO, joka on Puolan ja Belgian kansalainen. Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että HR ja KO ovat kummatkin vanhempainvastuunkantajia lapsen nähden.
- 14 MO:n syntymän jälkeen HR oleskeli KO:n suostumuksella useita kertoja lapsen kanssa Puolassa, aluksi vanhempainlomalla ja sitten lomien ja juhlapyhien aikana, ja näiden oleskeluiden kesto oli joskus jopa kolme kuukautta. Näiden oleskeluiden aikana HR asui lapsen kanssa vanhempiensa luona Przesiekassa (Puola) tai Poznańissa (Puola) sijaitsevassa asunnossa, jonka hän osti vuonna 2013.
- 15 HR ja KO erosivat vuoden 2016 elokuussa, ja he ovat asuneet siitä lähtien erillään Brysselissä. MO asuu HR:n luona, ja KO tapaa tyttärtään HR:n suostumuksella kerran viikossa lauantaisin kello 10–16. KO on järjestänyt asunnossaan huoneen vastaanottaakseen hänet. Lisäksi vanhemmat ryhtyivät sovittelumenettelyyn pyrkiäkseen ratkaisemaan kysymyksen, joka koskee vanhempainvastuuta MO:sta. Tästä menettelystä kuitenkin luovuttiin vuoden 2016 marraskuussa.
- 16 MO ei käy päiväkodissa tai esikoulussa. HR:n äiti auttaa tätä lapsen päivittäisessä hoidossa. Aikaisemmin hänellä oli tässä hoidossa apuna puolalainen lastenhoitaja. HR ja MO ovat kummatkin kirjoilla sekä Belgiassa että Puolassa. HR ja hänen perheensä puhuvat lapsen kanssa puolaa, kun taas KO puhuu hänelle ranskaa. Heidän tyttärensä puhuu ja ymmärtää ensisijaisesti ensin mainittua kieltä.
- 17 HR haluaa asettua MO:n kanssa Puolaan, mitä KO vastustaa. Tässä yhteydessä HR toimitti 10.10.2016 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniuun (Poznań – Stare Miaston alioikeus, Puola) hakemuksen, joka koski yhtäältä MO:n asuinpaikan vahvistamista siten, että se on hänen oma asuinpaikkansa siitä riippumatta, mikä tämä asuinpaikka on, ja toisaalta KO:lle myönnettävää tapaamisoikeutta.
- 18 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu jätti 2.11.2016 antamallaan päätöksellä tämän hakemuksen tutkimatta puolalaisten tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan puuttumisen vuoksi. Se katsoo, että MO:n asuinpaikka on Belgiassa, koska HR asuu ja työskentelee Brysselissä ja koska lapsi asuu hänen kanssaan. Näin ollen asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti belgialaisilla tuomioistuimilla on toimivalta lausua vanhempainvastuusta MO:hon nähden. Se, että HR vierailee lapsen kanssa usein perheensä luona Puolassa ja että hän omistaa tässä jäsenvaltiossa asunnon, ei sen mukaan aseta kyseenalaiseksi tätä päätelmää.
- 19 HR valitti tästä päätöksestä 17.11.2016 Sąd Okręgowy w Poznaniuun (Poznańin alueellinen tuomioistuin, Puola). Tämän lisäksi KO pani vuoden 2017 helmikuussa brysseliläisessä tuomioistuimessa vireille asian, joka koski vanhempainvastuuta MO:hon nähden. Tämä viimeksi mainittu tuomioistuin kuitenkin päätti lykätä asian käsittelyä odottaessa puolalaisissa tuomioistuimissa vireille pannussa menettelyssä annettavaa ratkaisua.
- 20 Sąd Okręgowy w Poznaniu kumosi 28.3.2017 antamallaan ratkaisulla Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniuun päätöksen, koska se katsoi, että puolalaiset tuomioistuimet ovat asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdan nojalla toimivaltaisia käsittelemään pääasiaa.
- 21 Toisen asteen tuomioistuin katsoi tältä osin, että kyseisen hakemuksen toimittamispäivänä MO:n asuinpaikka oli Puolassa. Tässä yhteydessä kyseinen tuomioistuin muistutti, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ja muun muassa 22.12.2010 annetun tuomion Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829) mukaisesti lapsen asuinpaikka on paikka, joka ilmentää lapsen tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön. Toisen asteen tuomioistuimen mukaan MO, joka oli pääasiassa kyseessä olevan hakemuksen esittämispäivänä 18 kuukauden ikäinen, ei ollut integroitunut belgialaiseen sosiaaliseen ympäristöön, koska hän ei käynyt päiväkodissa tai esikoulussa eikä hänellä ollut belgialaista lastenhoitajaa ja koska hänen isänsä oli ainoa tähän ympäristöön kuuluva henkilö, jonka kanssa hän oli tekemisissä. Vuoden 2016 syyskuusta lähtien MO:n perheympäristö on

toisen asteen tuomioistuimen mukaan rajoittunut hänen äitiinsä, joka vastaa hänen päivittäisestä huollostaan. MO:lla on toisen asteen tuomioistuimen mukaan side puolalaiseen perinteeseen ja kulttuuriin äitinsä ja tämän perheen kautta ja myös sen vuoksi, että hänellä on ollut puolalainen lastenhoitaja, hän puhuu lähinnä puolaa, hän on viettänyt lomat, juhlapyhät ja suurimman osan HR:n vanhempainlomasta Puolassa ja hänet kastettiin tässä jäsenvaltiossa.

- 22 Lisäksi kyseinen tuomioistuin katsoo, että se seikka, etteivät HR ja KO solmineet avioliittoa ja ostanee Brysselistä asuntoa, osoittaa, ettei ensin mainitulla ole aikomusta oleskella Belgiassa kauemmin kuin hänen työnsä edellyttää. Sitä vastoin se, että hän osti Poznańista asunnon ja oleskeli Puolassa usein ja pitkiä aikoja, osoittaa kyseisen tuomioistuimen mukaan, että hänellä oli aikomus palata asumaan kyseiseen jäsenvaltioon.
- 23 Belgian syyttäjä määräsi huhtikuussa 2017 MO:ta koskevan, toistaiseksi voimassa olevan maastapoistumiskiellon. HR sai kuitenkin luvan oleskella lapsen kanssa Puolassa 11.7.–12.8.2017.
- 24 Pääasia saatettiin uudelleen *Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu* käsiteltäväksi sen jälkeen, kun sen alkuperäinen päätös kumottiin. HR toimitti 19.6.2017 kyseiselle tuomioistuimelle täydentävän hakemuksen, jossa hän pyysi, että tämä tuomioistuin antaa luvan MO:n viemiselle Puolaan.
- 25 Kyseinen tuomioistuin katsoo, että kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, erityisesti 22.12.2010 annettu tuomio *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), sen käsiteltäväksi saatetun kaltaisessa asiassa asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua lapsen asuinpaikan käsitettä voidaan tulkita kahdella tavalla.
- 26 MO:n kaltaisen sylilapsen asuinpaikka voidaan nimittäin määritellä siten, että otetaan huomioon vain sen vanhemman kautta muodostuneet integroitumista osoittavat siteet, joka vastaa lapsen tosiasiallisesta päivittäisestä huollosta. Tältä kannalta tarkasteltuna ratkaisevia ovat siteet, joita lapsella on jäsenvaltioon, jonka kansalainen tämä vanhempi on, ja jotka käyvät ilmi siitä, että lapsi oleskelee siellä juhlapyhien ja kyseisen vanhemman lomien aikana, että lapsen isovanhemmat ja saman vanhemman puoleiset sukulaiset asuvat tässä valtiossa, että hänet on kastettu siellä ja että hän puhuu lähinnä kyseisen valtion kieltä.
- 27 On kuitenkin mahdollista ottaa huomioon myös muita seikkoja ja erityisesti se, että kyseessä oleva lapsi oleskelee normaalisti tietyssä jäsenvaltiossa, että hänestä käytännössä huolta pitävä vanhempi työskentelee kyseisessä valtiossa, että lapsi käyttää kyseisessä valtiossa terveydenhuoltopalveluita ja että toinen vanhempi, johon lapsi on säännöllisesti yhteydessä, on kyseisen valtion kansalainen ja asuu siellä.
- 28 Tämän vuoksi *Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu* päätti lykätä asian ratkaisemista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen N:o 2201/2003] 8 artiklan 1 kohtaa tulkittava asian olosuhteissa siten, että

– 18 kuukauden ikäisen lapsen asuinpaikka on jäsenvaltiossa, jossa lapsen tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön ilmentävät seuraavat seikat: sen vanhemman kansalaisuus, joka vastaa lapsen päivittäisestä huollosta; se, että lapsi puhuu tämän jäsenvaltion virallista kieltä; lapsen kastaminen kyseisessä valtiossa ja lapsen enintään kolme kuukautta kestävät vierailut siellä kyseisen vanhemman vanhempainlomien ja tällä juhlapyhinä olevien muiden lomien aikana sekä yhteydenpito tämän vanhemman perheeseen,

– kun lapsi asuu tämän vanhemman kanssa muun ajan toisessa jäsenvaltiossa, kyseinen vanhempi työskentelee mainitussa valtiossa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen nojalla ja lapsi on samassa valtiossa säännöllisesti mutta ajallisesti rajoitetusti yhteydessä toiseen vanhempansa ja tämän perheeseen?

- 2) Määritettäessä sellaisen 18 kuukauden ikäisen lapsen asuinpaikkaa asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdan nojalla, jonka päivittäisestä huollosta vastaa hänen ikänsä vuoksi ainoastaan hänen yksi vanhempansa ja joka on säännöllisesti mutta ajallisesti rajoitetusti yhteydessä toiseen vanhempansa, onko siinä arvioinnissa, joka koskee lapsen integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön, otettava yhtäläisesti huomioon lapsen kumpaankin vanhempaan yhdistävät siteet vai onko suuremmissa määrin otettava huomioon siteet siihen vanhempaan, joka vastaa päivittäisestä huollosta, kun vanhemmat eivät ole sopineet vanhempainvastuun käyttämisestä ja lapsen tapaamisoikeudesta?”

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt tämän ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa määrätystä kiireellisestä menettelyssä. Viides jaosto päätti 6.9.2017 julkisasiamiestä kuultuaan olla hyväksymättä tätä pyyntöä.
- 30 Unionin tuomioistuimen presidentti päätti kuitenkin 15.11.2017, että tämän asian käsittelylle annetaan etusija mainitun työjärjestyksen 53 artiklan 3 kohdan mukaan.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 31 Ensimmäiseksi HR väittää, että ennakkoratkaisupyyntöä ei voida ottaa tutkittavaksi, sillä hänen mukaansa ennakkoratkaisupyynnönpäätöksessä tosiseikat on esitetty puutteellisesti ja harhaanjohtavasti. Asianomainen katsoo, että kansallinen tuomioistuin vähättelee ennakkoratkaisukysymysten muotoilulla MO:n siteitä Puolaan.
- 32 Tältä osin riittää, kun muistutetaan, että SEUT 267 artiklassa määrätystä menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuimien ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, unionin tuomioistuimella on ainoastaan toimivalta lausua unionin oikeuden tekstin tulkinnasta tai pätevyydestä sellaisten tosiseikkojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin on sille esittänyt. Oikeusriidan tosiseikaston selvittäminen ja arvioiminen kuuluu tämän viimeksi mainitun tuomioistuimen toimivaltaan (ks. vastaavasti tuomio 3.9.2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, 13 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.7.2016, Argos Supply Trading, C-4/15, EU:C:2016:580, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 33 Unionin tuomioistuimen tehtävänä ei näin ollen ole ratkaista mahdollisia erimielisyyksiä pääasian tosiseikoista. Sitä vastoin sen tehtävänä on tulkita asetusta N:o 2201/2003 ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien olettamien valossa.
- 34 Toiseksi HR kiistää ennakkoratkaisukysymysten tarpeellisuuden. Tältä osin hän epäilee, onko unionin tuomioistuimen vastaus kysymykseen, joka koskee puolalaisten tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa, edelleen hyödyllinen, kun otetaan huomioon aika, joka on kulunut vanhempainvastuuta MO:hon nähden koskevan hakemuksen tekemisestä. Tässä vaiheessa olisi lapsen edun mukaisesti ratkaistava pikemminkin pääasia. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytävällä tuomioistuimella ei hänen mukaansa ole todellisuudessa minkäänlaisia epäilyjä unionin oikeuden tulkinnasta, ja se pyrkii

ainoastaan saamaan unionin tuomioistuimelta vahvistuksen tosiseikoista tehtyyn arviointiin, joka on ristiriidassa Sąd Okręgowy w Poznaniuun tekemän arvioinnin kanssa, vaikka tämä arviointi ei kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan.

- 35 Tästä on muistutettava, että SEUT 267 artiklassa perustetun unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisen yhteistyön yhteydessä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (tuomio 14.3.2013, Allianz Hungária Biztosító ym., C-32/11, EU:C:2013:160, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Tästä seuraa, että nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on yksin toimivaltainen arvioimaan, onko sillä Sąd Okręgowy w Poznaniuun tekemästä päätöksestä huolimatta asetuksessa N:o 2201/2003 säädettyjen kansainvälistä toimivaltaa koskevien sääntöjen tulkintaa koskevia epäilyjä, joiden vuoksi tämä ennakkoratkaisupyyntö on tarpeellinen.
- 37 Näin ollen ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 38 Kahdella kysymyksellään, jotka on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lähinnä asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun lapsen asuinpaikan käsitteen tulkintaa ja erityisesti seikkoja, joiden avulla voidaan määritellä sylilapsen asuinpaikka pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa.
- 39 Tältä osin on muistutettava, että tämän säännöksen mukaisesti jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevista asioista, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.
- 40 Koska tässä asetuksessa ei määritellä lapsen asuinpaikan käsitettä eikä siinä viitata tältä osin jäsenvaltioiden oikeuteen, on unionin tuomioistuin toistuvasti todennut, että kyse on unionin oikeuden itsenäisestä käsitteestä, jota on tulkittava ottamalla huomioon niiden säännösten asiayhteys, joissa käsite mainitaan, ja asetuksen N:o 2201/2003 tavoitteet ja erityisesti sen johdanto-osan 12 perustelukappaleesta ilmenevä tavoite, jonka mukaan asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate (tuomio 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 31, 34 ja 35 kohta; tuomio 22.12.2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44–46 kohta; tuomio 9.10.2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 50 kohta ja tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 40 kohta).
- 41 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että lapsen asuinpaikka on ratkaistava kaikkien kullekin yksittäistapaukselle erityisten tosiseikkojen perusteella. On otettava huomioon paitsi se, että lapsi on fyysisesti jossakin jäsenvaltiossa, myös muita tekijöitä, joista voi ilmetä, että tällainen olinpaikka ei ole millään tavalla väliaikainen tai satunnainen ja että lapsen asuinpaikka ilmentää tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön (ks. vastaavasti tuomio 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 37 ja 38 kohta; tuomio 22.12.2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44 ja 47–49 kohta ja tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 42 ja 43 kohta).
- 42 Tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että asetuksen N:o 2201/2003 mukainen lapsen asuinpaikka vastaa paikkakuntaa, jossa hänellä käytännössä on elinpiirinsä keskus. Tämän asetuksen 8 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi asiaa käsittelevän tuomioistuimen on määriteltävä, missä tämä keskus sijaitsee vanhempainvastuuta lapsesta koskevan hakemuksen tekemisen ajankohtana.

- 43 Tässä yhteydessä on yleensä otettava huomioon sellaiset seikat kuin kyseessä olevien eri jäsenvaltioiden alueilla oleskelun kesto, säännöllisyys, olosuhteet ja syyt, lapsen koulunkäynnin paikka ja olosuhteet sekä lapsen perhesiteet ja sosiaaliset siteet kyseisissä jäsenvaltioissa (ks. vastaavasti tuomio 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 39 kohta).
- 44 Kun lapsi on alle kouluikäinen ja etenkin kun hän on sylilapsi, olosuhteilla, jotka liittyvät henkilöön tai henkilöihin, joiden kanssa lapsi elää ja jotka tosiasiallisesti hoitavat häntä ja huolehtivat hänestä päivittäin – pääsääntöisesti lapsen vanhemmat –, on erityisen tärkeä merkitys määriteltäessä paikkakuntaa, jossa lapsella on elinpiirinsä keskus. Unionin tuomioistuin on nimittäin katsonut, että tällaisen lapsen ympäristö on pääasiallisesti perheympäristö, johon vaikuttaa tämä henkilö tai nämä henkilöt, ja että hän jakaa väistämättä läheistensä, joista hän on riippuvainen, sosiaalisen ympäristön ja perheympäristön (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 53–55 kohta).
- 45 Näin ollen kun tällainen sylilapsi elää normaalisti vanhempiansa kanssa, on muun muassa määriteltävä, millä paikkakunnalla vanhemmat oleskelevat vakituisesti ja ovat integroituneet sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön. Tältä osin on otettava huomioon sellaiset seikat kuin vanhempien kyseessä olevien eri jäsenvaltioiden alueella oleskelun kesto, säännöllisyys, olosuhteet ja syyt sekä vanhempien ja lapsen perhesuhteet ja sosiaaliset suhteet näissä jäsenvaltioissa (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 55 ja 56 kohta).
- 46 Lopuksi vanhempien aikomus asettua lapsen kanssa pysyvästi johonkin jäsenvaltioon, kun siitä on osoituksena ulkoisia seikkoja, voidaan myös ottaa huomioon lapsen asuinpaikan määrittämiseksi (ks. vastaavasti tuomio 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 40 kohta; tuomio 9.10.2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 52 kohta ja tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 46 kohta).
- 47 Näiden yleisten toteamusten mieliin palauttamisen jälkeen on todettava, että ennakkoratkaisupyyntöstä käy ilmi, että käsiteltävässä asiassa MO syntyi ja asui Brysselissä kummankin vanhempansa kanssa ja että vanhempien eron seurauksena esitetyn, vanhempainvastuun käyttämisen menettelytapojen vahvistamista koskevan hakemuksen toimittamispäivänä hän asui edelleen Brysselissä HR:n luona, ja tämä viimeksi mainittu toimi käytännössä lapsen huoltajana. Tästä päätöksestä käy myös ilmi, että HR, joka on asunut tässä kaupungissa useita vuosia, työskentelee siellä vakituisessa työsuhteessa. Nämä seikat tukevat siis sitä näkemystä, että kun asia saatettiin ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsiteltäväksi, HR ja hänestä riippuvainen lapsi oleskelivat pysyvästi Belgian valtion alueella. Lisäksi kun otetaan huomioon tällaisen oleskelun kesto, säännöllisyys, olosuhteet ja syyt, se kuvastaa lähtökohtaisesti kyseessä olevan vanhemman tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön, jonka hän jakaa lapsen kanssa.
- 48 Lisäksi on todettava, että vaikka pitää paikkansa, että jos sylilapsen vanhemmat asuvat toisistaan erillään, lapsen perheympäristö määräytyy suurelta osin sen vanhemman mukaan, jonka kanssa lapsi normaalisti elää, toinen vanhempi on kuitenkin myös osa tätä perheympäristöä, mikäli lapsi on edelleen säännöllisesti yhteydessä tähän. Näin ollen koska tällainen suhde on olemassa, se on otettava huomioon määriteltäessä, millä paikkakunnalla lapsen elinpiirin keskus sijaitsee.
- 49 Tälle suhteelle annettava painoarvo vaihtelee jokaisen yksittäistapauksen olosuhteiden mukaan. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen asian tarpeita varten riittää, kun todetaan, että se seikka, että lapsi asui alun perin kaupungissa, jossa hän tavanomaisesti asuu, tämän toisenkin vanhemman kanssa, ja se seikka, että kyseinen vanhempi asuu edelleen tässä kaupungissa ja on viikoittain yhteydessä lapseen, osoittavat, että tämä viimeksi mainittu on integroitunut kyseisessä kaupungissa perheympäristöön, jonka muodostavat lapsen molemmat vanhemmat.
- 50 Ennakkoratkaisupyyntöstä tosin ilmenee myös, että MO oleskeli useita kertoja, joskus jopa kolmen kuukauden ajan, Puolassa eli jäsenvaltiossa, josta HR on lähtöisin ja jossa tämän perhe asuu.

- 51 Tältä osin on kuitenkin todettu, että nämä MO:n oleskelut Puolassa johtuivat hänen äitinsä lomista ja juhlapyhistä. On aiheellista täsmentää, että lapsen aikaisemmat oleskelut vanhempiensa kanssa jäsenvaltion alueella lomien yhteydessä vastaavat lähtökohtaisesti heidän elämänsä tavanomaisen kulun satunnaisia ja väliaikaisia keskeytyksiä. Tällaiset oleskelut eivät siis pääsääntöisesti ole ratkaisevia seikkoja lapsen asuinpaikan arvioimisen yhteydessä. Se seikka, että käsiteltävässä asiassa nämä oleskelut kestivät joskus useita viikkoja tai jopa joitakin kuukausia, ei sellaisenaan aseta kyseenalaiseksi näiden toteamusten merkitystä.
- 52 Tässä asiayhteydessä ratkaisevaa merkitystä ei ole myöskään sillä seikalla, että HR on lähtöisin kyseessä olevasta jäsenvaltiosta ja että lapsi näin ollen jakaa tämän maan kulttuurin – mikä käy ilmi muun muassa kielestä, jota hän lähinnä puhuu, ja siitä, että hänet kastettiin siellä – ja ylläpitää suhteita kyseisessä valtiossa asuviin perheenjäseniinsä.
- 53 Kuten HR ja Puolan hallitus huomautuksissaan korostivat, unionin tuomioistuin tosin katsoi 22.12.2010 antamassaan tuomiossa Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 55 kohta), että se, mistä lapsen huollosta vastaava vanhempi on maantieteellisesti lähtöisin, ja se, mikä on hänen perhetaustansa, voivat olla huomioon otettavia tekijöitä määritettäessä, onko kyseinen vanhempi ja hänen myötään lapsi integroitunut sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön.
- 54 Kuten tämän tuomion 41 kohdassa muistutetaan, asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun lapsen asuinpaikan määrittäminen edellyttää kuitenkin kullekin yksittäistapaukselle ominaisten olosuhteiden kokonaisvaltaista arviointia. Tietyn asian yhteydessä annettuja ohjeita voidaan soveltaa toiseen asiaan vain harkitusti.
- 55 Tältä osin 22.12.2010 annetun tuomion Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829) taustalla olleessa asiassa Mercredi oli matkustanut Yhdistyneestä kuningaskunnasta, jossa hän oli asunut aiemmin tyttärensä kanssa, Réunionin saarelle (Ranska), kun tytär oli vain kahden kuukauden ikäinen. Tämän pois viemisen ajankohtana Mercredillä oli yksin oikeus lapsen huoltoon asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Koska kyseisessä asiassa esitetyn hakemuksen ajankohtana äiti ja tytär olivat oleskelleet saarella vain muutaman päivän ajan, oli asiassa määriteltävä, oliko tässä asetuksessa tarkoitettu lapsen asuinpaikka edelleen Yhdistyneessä kuningaskunnassa vai oliko se siirtynyt Ranskaan tämän maantieteellisen siirtymisen vuoksi. Kyseisessä asiayhteydessä se, että Mercredi oli kotoisin tältä saarelta, että hänen perheensä asui siellä edelleen ja että hän puhui ranskaa, olivat tekijöitä, jotka olivat omiaan osoittamaan Mercredin muuttaneen pysyvästi ja näin ollen hänen tyttärensä asuinpaikan vaihtumisen.
- 56 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiayhteydessä sitä vastoin se, mistä on maantieteellisesti lähtöisin vanhempi, joka toimii käytännössä lapsen huoltajana, ja suhteet, joita tämä viimeksi mainittu ylläpitää asianomaisessa jäsenvaltiossa asuvaan perheeseensä, eivät voi peittää – määritettäessä, millä paikkakunnalla lapsella on elinpiirinsä keskus – objektiivisia seikkoja, joista ilmenee, että lapsi oleskeli pysyvästi tämän saman vanhemman kanssa toisessa jäsenvaltiossa vanhempainvastuuta koskevan hakemuksen tekemisen ajankohtana.
- 57 Lapsen kulttuurisista siteistä jäsenvaltioon, josta hänen vanhempansa ovat lähtöisin, on lisäksi todettava, että ne voivat olla osoitus lapsen ja kyseessä olevan jäsenvaltion välisestä tietystä läheisyydestä, joka vastaa lähinnä kansalaisuuteen perustuvaa sidettä. Lapsen kielitaito ja hänen kansalaisuutensa voivat siis olla tarvittaessa osoitus siitä, mikä on lapsen asuinpaikka (ks. vastaavasti tuomio 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 39 kohta).
- 58 Unionin lainsäätävä on kuitenkin myöntänyt asetuksessa N:o 2201/2003 tällaisille seikoille vain rajallisen sijan vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Tämän asetuksen mukaan on erityisesti niin, että sen jäsenvaltion tuomioistuinten, jonka kansalainen lapsi on, toimivalta voidaan asettaa etusijalle sen jäsenvaltion tuomioistuinten, jossa hän asuu, toimivaltaan nähden vain kyseisen asetuksen 12 ja 15 artiklassa tyhjentävästi lueteltujen olosuhteiden ja edellytysten vallitessa.

- 59 Tämä valinta perustuu tietynlaiseen käsitykseen lapsen edusta. Unionin lainsäätäjä on nimittäin katsonut, että lapsen asuinpaikkaa maantieteellisesti lähellä olevilla tuomioistuimilla on yleensä parhaat edellytykset arvioida lapsen edun mukaisesti toteutettavat toimenpiteet (ks. vastaavasti tuomio 23.12.2009, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 36 kohta; tuomio 15.7.2010, *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, 91 kohta ja tuomio 15.2.2017, *W ja V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 51 ja 52 kohta).
- 60 Tulkittaessa asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua lapsen asuinpaikan käsitettä lapsen kulttuurisia siteitä tai hänen kansalaisuuttaan ei siis voida pitää ensisijaisen tärkeinä objektiivisiin maantieteellisiin seikkoihin nähden, sillä tällöin ei otettaisi huomioon unionin lainsäätäjän tarkoitusta.
- 61 Lopuksi on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiayhteydessä ei voida pitää ratkaisevana seikkana sitä, että vanhemmalla, joka toimii käytännössä lapsen huoltajana, on mahdollisesti aikomus palata lapsen kanssa asumaan jäsenvaltioon, josta tämä vanhempi on lähtöisin.
- 62 Kuten tämän tuomion 46 kohdassa muistutetaan, vanhempien aikomus voi tosin olla merkityksellinen tekijä määritettäessä, millä paikkakunnalla lapsen asuinpaikka sijaitsee.
- 63 On kuitenkin niin, että yhtäältä se seikka, että käytännössä lapsen huoltajana toimii toinen hänen vanhemmistaan, ei merkitse, että vanhempien aikomus olisi joka tapauksessa sama kuin yksin kyseisen vanhemman tahto. Mikäli molemmilla vanhemmilla on oikeus lapsen huoltoon asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettulla tavalla ja mikäli he aikovat käyttää tätä oikeutta, on kummankin tahto nimittäin otettava huomioon.
- 64 Toisaalta ja joka tapauksessa on niin, että koska asetuksessa N:o 2201/2003 tarkoitettun lapsen asuinpaikan määrittely perustuu ensisijaisesti objektiivisiin seikkoihin, vanhempien aikomus ei ole lähtökohtaisesti sellaisenaan ratkaiseva tältä osin. Kyseessä on vain indisio, joka voi täydentää yhtäpitävien seikkojen joukkoa (ks. vastaavasti tuomio 8.6.2017, *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 47 ja 51 kohta).
- 65 Näin ollen käytännössä lapsen huoltajana toimivan vanhemman tahto asettua tulevaisuudessa lapsen kanssa jäsenvaltioon, josta tämä vanhempi on lähtöisin, riippumatta siitä, onko tämä tahto näytetty toteen vai ei, ei yksin voi johtaa lapsen asuinpaikan vahvistamiseen tähän jäsenvaltioon. Kuten Tšekin hallitus katsoo, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa kysymystä siitä, millä paikkakunnalla lapsen asuinpaikka sijaitsi vanhempainvastuuta koskevan hakemuksen esittämispäivänä, ei tule sekoittaa kysymykseen, joka koskee tämän asuinpaikan mahdollista siirtämistä tulevaisuudessa toiseen jäsenvaltioon. Sen seikan perusteella, että kyseisenä päivänä kyseinen vanhempi halusi asettua tulevaisuudessa lähtöjäsenvaltionsa, ei siis voida katsoa, että lapsi asui siellä jo mainittuna päivänä.
- 66 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen nojalla kysymyksiin on vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tämän asetuksen mukainen lapsen asuinpaikka on paikka, jossa hänellä tosiasiallisesti on elinpiirinsä keskus. Kansallisen tuomioistuimen asiana on määrittellä yhtäpitävien seikkojen kokonaisuuden perusteella, missä tämä keskus sijaitsi vanhempainvastuuta lapseen nähden koskevan hakemuksen esittämisen ajankohtana. Tältä osin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa, kun otetaan huomioon kansallisen tuomioistuimen vahvistamat tosiseikat, ratkaisevia seikkoja ovat yhdessä seuraavat seikat:
- se, että lapsi on yleensä asunut syntymästään vanhempien eroon asti heidän kanssaan tietyllä paikkakunnalla
 - se, että vanhempi, joka on parisuhteen päättymisen jälkeen toiminut lapsen huoltajana käytännössä, oleskelee edelleen normaalisti lapsen kanssa tällä paikkakunnalla ja työskentelee siellä vakituisessa työsuhteessa, ja

- se, että lapsi on mainitulla paikkakunnalla säännöllisesti yhteydessä toiseen vanhempaansa, joka asuu edelleen tällä samalla paikkakunnalla.

Seuraavat seikat eivät sitä vastoin ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa ratkaisevia:

- lapsen huoltajana käytännössä toimivan vanhemman aikaisemmat oleskelut lapsen kanssa sen jäsenvaltion alueella, josta tämä vanhempi on lähtöisin, tämän vanhemman lomien tai juhlapyhien yhteydessä
- se, mistä kyseessä oleva vanhempi on maantieteellisesti lähtöisin, siihen perustuva lapsen kulttuurinen side tähän jäsenvaltioon ja hänen suhteensa mainitussa jäsenvaltiossa asuvaan perheeseen ja
- mainitun vanhemman mahdollinen aikomus asettua lapsen kanssa tulevaisuudessa tähän samaan jäsenvaltioon.

Oikeudenkäyntikulut

- ⁶⁷ Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tämän asetuksen mukainen lapsen asuinpaikka on paikka, jossa hänellä tosiasiallisesti on elinpiirinsä keskus. Kansallisen tuomioistuimen asiana on määritellä yhtäpitävien seikkojen kokonaisuuden perusteella, missä tämä keskus sijaitisi vanhempainvastuuta lapseen nähden koskevan hakemuksen esittämisen ajankohtana. Tältä osin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa, kun otetaan huomioon kyseisen tuomioistuimen vahvistamat tosiseikat, ratkaisevia seikkoja ovat yhdessä seuraavat seikat:

- **se, että lapsi on yleensä asunut syntymästään vanhempien eroon asti heidän kanssaan tietyllä paikkakunnalla**
- **se, että vanhempi, joka on parisuhteen päättymisen jälkeen toiminut lapsen huoltajana käytännössä, oleskelee edelleen normaalisti lapsen kanssa tällä paikkakunnalla ja työskentelee siellä vakituudessa työsuhhteessa, ja**
- **se, että lapsi on mainitulla paikkakunnalla säännöllisesti yhteydessä toiseen vanhempaansa, joka asuu edelleen tällä samalla paikkakunnalla.**

Seuraavat seikat eivät sitä vastoin ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa ratkaisevia:

- **lapsen huoltajana käytännössä toimivan vanhemman aikaisemmat oleskelut lapsen kanssa sen jäsenvaltion alueella, josta tämä vanhempi on lähtöisin, tämän vanhemman lomien tai juhlapyhien yhteydessä**

- **se, mistä kyseessä oleva vanhempi on maantieteellisesti lähtöisin, siihen perustuva lapsen kulttuurinen side tähän jäsenvaltioon ja hänen suhteensa mainitussa jäsenvaltiossa asuvaan perheeseen ja**
- **mainitun vanhemman mahdollinen aikomus asettua lapsen kanssa tulevaisuudessa tähän samaan jäsenvaltioon.**

Allekirjoitukset